

JES ÎN EPOCA EPUIZĂRII NERVOASE

Printre observațiile care au vizat de-a lungul timpului douămiismul poetic/milenarismul s-a numărat și aceea că a omis, cu foarte puține excepții, să valorifice incidența noilor tehnologii ale comunicării asupra vieții de zi cu zi, în contextul în care se ocupa, în principal segmentul confesiv, autenticist-biografist, tocmai cu temele la zi din societatea românească contemporană. Doar că, în 2003-2004, când au debutat Andrei Urmanov, Andrei Peniuc, Marius Ianuș, Ruxandra Novac, Dan Sociu, Dan Coman, Elena Vlădăreanu, Claudiu Komartin, Răzvan Țupa, majoritatea dintre ei nu aveau un computer personal (i-am și întrebat pe câțiva). Și, oricum, chiar dacă unii totuși aveau un PC, e foarte posibil să nu fi avut și Internet de la început, care era prin dial-up, se mișca incredibil de greu și era foarte scump. Platforma online Club Literar, care i-a găzduit la un moment dat pe majoritatea douămiiștilor, nu a existat de la început, cum par a avea impresia unii critici mai tineri, ci a apărut câțiva ani mai târziu. Chiar dacă, prin alte părți ale lumii, generația Y sau milenaristă era deja familiarizată în cel mai înalt grad cu mijloacele tehnologiilor de comunicare, media și digitale, la noi nu existau decât unele (rare) preocupări teoretice izolate în zona asta (vezi de ex. Ion Manolescu), în timp ce dezbaterile cele mai aprinse încă mai aveau de a face cu revizuirile care repuneau sub lupă literatura din perioada comunistă.

Cu alte cuvinte, dacă despre generația '80 s-a spus că a făcut postmodernism fără postmodernitate (oricum în defazaj), douămiiștii au continuat să aplice preceptele teoretice și să cultive modelele optzeciștilor (beat poetry, școala de la New York), în ideea de a scrie în sfârșit poezia autentică, bazată pe realitatea frustă, pe care optzeciștii nu au avut „curajul” să o reflecte în scris, în condițiile de cenzură dinaintea de 1989.

În orice caz, schimbările s-au derulat destul de rapid după apariția acestui prim val douămiist format în anii de tranziție sălbatică '90, la nivelul întregii societăți, până la momentul actual, în care începem să ne întrebăm dacă se poate vorbi astăzi la noi despre *postumanism*, în legătură cu o serie de volume de poezie apărute în special după anul 2010. Traduceri din cărțile de referință ale *postumanismului*, unele dintre ele vechi de 30 de ani, este clar că nu prea avem, și nici dezbateri, deși lucrurile par să se miște în direcția bună, dar nici tinerii poeți nu au mai simțit nevoia unor polemici teoretice, dat fiind că a dispărut în cazul lor în

primul rând nevoia de a se afirma ca grup. În orice caz, deși conceptul a ajuns totuși la noi, într-un mod foarte difuz și complex, prin multiple canale, el s-ar potrivi doar în cazul unora dintre acești poeți (foarte diferiți între ei) și doar la limită. Este și cazul Jesicăi Baciu* care, cu aproape douăzeci de ani mai târziu față de debutul primilor douămiiști, scrie o poezie care nu mai pare să aibă vreo legătură, la suprafață, cu noile tehnologii, între timp asimilate organic de către societate, ci cu ideea de schimbare în sine (angrenată tocmai, în principal, de aceste tehnologii), în contextul în care ritmul schimbărilor s-a accelerat foarte mult în ultimii anii, devenind principalul generator de anxietate.

Mai aplicat, Jessica Baciu scrie o poezie ceșos-autobiografică, în care experiențele trăite sunt redată fie sub forma unor frânturi de amintiri, fie sub forma unor instantanee nervoase, smulse dintr-un prezent suprasolicitant și inconsistent. Cu alte cuvinte, în timp ce evenimentele din trecut sunt evocate cu ajutorul unui instrument în mod fatal imperfect și capricios, cum este memoria, prezentul pare să fie atât de grăbit, tulbure și nesigur, încât aproape că nu se mai poate vorbi despre experiențe sau, în orice caz, nu de unele suficient de solide încât să răzbată dincolo de starea permanentă de „epuizare nervoasă”, să rămână. Timpul este, cu alte cuvinte, tema principală a poeziei Jesicăi Baciu, timpul care devastează și distruge și care transformă orice furie din trecut într-un fel de milă pentru toate personajele implicate și timpul-criză, timpul-viteză, de cealaltă parte. Iar principala calitate de care ființele umane par să aibă nevoie cel mai mult în confruntarea cu timpul este rezistența fizică și psihică, obstacolele fiind multe și relațiile dintre oameni complicate. Pentru că nu doar la lopată se referă Jessica Baciu când spune: „o lopată stă zece ani în ploaie/ apoi cade”, ci și la oameni, care mai devreme sau mai târziu sunt învinși și ei de trecerea timpului. De altfel, o și spune un pic diferit într-un alt poem, *Oameni*, în care constată că din orice călătorie (inclusiv din călătoria care este viața) unii pot să iasă ceva mai tăvăliți decât alții: „doi oameni se pot întoarce din aceeași călătorie/ și unul dintre ei să aibă/ mai mult noroi pe haine decât celălalt”.

Foarte interesant este modul în care Jessica Baciu reușește să se folosească de un singur element natural, apa, sub diferitele ei forme/stări naturale, sau uneori doar sugerată, ca în poemul *Oameni* de mai sus, prin acel „noroi”, pentru a simboliza, în general, singurătatea înfrigurată în care trăiesc

oamenii, fragilitatea și precaritatea vieții: „Stătea și se uita, în timp ce maică-sa umplea casa de scaune, oale, haine, și le trântea în întuneric.// În spatele casei un stâlp de lemn se legăna în ploaie” sau: „un sloi de gheață s-a desprins cu urlete de casă/ și a alunecat rapid înspre pădure/ ne-a rupt florile, ne-a distrus gardul, totul/ când credeam că am scăpat,/ că s-a izbit de un copac și a crăpat/ coada ghețarului s-a înălțat ca un dragon de aer/ și a fluturat amenințător deasupra familiei mele.” Trimiterea la Bacovia devine astfel evidentă, doar că peisajul și nevrozele au suferit mutații serioase în timp și le recunoaștem ca fiind cele din zilele noastre. Pentru că nu mai e vorba aici de o corespondență între realitatea exterioară și sufletul omului, ca în poezia modernistă, ci de o ruptură. De altfel, natura aproape că nici nu mai există aici, nu există peisaje frumoase (nici măcar urbane), mai degrabă totul este cuprins de urâțenie, este un peisaj apocaliptic. Motiv pentru care, în *Jes*, toate problemele par să vină din exterior peste oameni, ca niște dezastre naturale, greu sau imposibil de controlat. Bineînțeles însă, în viața zilele cu ploaie se amestecă cu cele cu soare, după un algoritm necunoscut: „pe ecran s-a dat în reluare faultul/ de câteva ori// asta se întâmplă în general/ golurile și fault-urile/ merg în reluare/ de câteva ori”. Doar că acest caracter repetitiv nu are nici el darul de a fi liniștitor, reluarea nu aduce mai multă speranță, ci dimpotrivă, mai degrabă exasperare. Asta în contextul în care societatea prezentului este marcată mai mult ca niciodată de un gen de isterie, pentru că, scrie Jessica Baciu, „noutatea e pofta mea cea mai mare”, în timp ce în altă parte observă că „ultimul campion național la contratimp” este complet epuizat, sentimentul generalizat părând să fie acela de *burnout* existențial. Și nu doar prezentul este o sursă de epuizare nervoasă, ci și viitorul, care nu se știe ce ne pregătește și cât de repede va veni lovitura: „ai zis/ într-o zi să vii acasă// o să vezi mobila mea nouă/ lipsa posterului din hol/ hainele tale adunate într-o plasă/ dar totul o să fie rapid/ nu o să ai prea mult timp la dispoziție”. Tonalitatea poemelor este, în schimb, în general echilibrată, discursul este foarte bine controlat, aproape sec, pentru că, bineînțeles, atunci când invocăm orice sentiment, aici îl invocăm cu un –post în față.

Iarăși interesant este modul în care autoarea reușește să se folosească de lucruri în poezia ei, oricât de ne semnificative ar fi, în esență, obiectele respective, cum ar fi o cremă și țigările lăsate în urmă după o despărțire, pentru a defini mai bine o situație, pentru a o evalua mai exact: „Atunci

când ne-am cunoscut am avut pentru o vreme casa visurilor noastre” sună un vers dintr-un poem care pare să fie despre case, când de fapt este despre o relație care nu mai e ce-a fost. De asemenea, o geacă care apare într-o amintire cu cineva drag, între timp dispărut/ă, este dezgropată mai încolo de un câine dintr-o grădină. Câinele își are și el rolul lui aici, pentru că și asupra lui se răsfrâng problemele oamenilor: „am fost odată la pădure,/ cu o familie,/ ei erau bucuroși, voiau să facem grătar,/ noi nici n-am coborât din mașină,/ am deschis doar ușile să iasă câinele,/ iar tata s-a gândit ce-ar fi să plecăm,/ să-l lăsăm să alerge după noi până acasă” sau ca aici: „și mai aveam ceva să-i zic fratelui meu/ că de trei zile/ în camera alăturată/ mama forțează un câine să se uite la televizor”. Și toate aceste dezastre încep, bineînțeles, în copilărie, în familie, adică în acea perioadă în care se modelează personalitatea omului: „cel mai mult ne plăcea să-i convingem pe copiii mai mici să ne povestească cum se ceartă părinții lor”. Iar universul care se configurează astfel este, bineînțeles, unul distopic: „astfel de filme se proiectează/ pe ecranele din fața orașului în care locuim/ ca un reminder că până la urmă/ îngăduința abundentă/ e posibilă, nu fiindcă noi/ l-am iubit pe el,/ ci fiindcă el ne-a iubit pe noi”, în care Jes ar putea fi un fel de sumă a mai multor avataruri, care poartă numele de Jes 1, Jes 2, Jes 3 etc., fiecare corespunzând unui anumit moment din timp, din călătoria prin viața a lui Jes, asupra căreia Jes nu pare să dețină deloc controlul, deși pretinde că o face, pentru că asta îi cere epoca. Din păcate, nu prea pare să existe speranță în acest univers, pentru Jes *n*, chiar dacă la un moment dat ni se spune că „cineva” ar fi prezis „sfârșitul epuizării nervoase.” Perspectiva ei asupra vieții este în același timp încordată și nostalgică, chiar dacă este vorba de o nostalgie refuzată.

Poemele Jescăi Baciu sunt extrem de simple, minimaliste, de mici dimensiuni, dar nu concise, în general echilibrate ca tonalitate, cu un strop de umor sec, alteori absurd, un pic întunecate, lipsite în general de frumusețe. Motiv pentru care nu aș zice că volumul ei de debut este neapărat din categoria celor care te cuceresc din prima, nu este din categoria noutăților care ne bucură cel mai mult, ca s-o parafrazez pe autoarea, ci mai degrabă aș spune că ajungi să te atașezi de el și de vocea lui Jes, de obicei seacă, mai degrabă rezervată, uneori matură, alteori nesigură, ezitantă, și din când în când caldă, cu fiecare nou poem.

*Jessica Baciu, *Jes*, Editura Nemira, București, 2019.